

κατέρχεται από ανώτερα επίπεδα ή υπερχειλίζει και δημιουργεί καταρράκτες. Η διαδρομή περιήγησης οδηγεί σε τρεις μεγάλες λίμνες τις οποίες ο επισκέπτης περιηγείται πάνω σε υπερυψωμένη τεχνητή γέφυρα έως ότου φτάνει σε ένα σημείο όπου συναντά κάθετο μέτωπο αρκετών μέτρων, όπου σταματά το αξιοποιημένο τμήμα του σπηλαίου.

Η πρόσβαση στο ακόμα ψηλότερο επίπεδο που εκτείνεται για σχεδόν 1,5 χλμ. και καταλαμβάνεται από περισσότερες λίμνες, κατακρημνίσεις και ξηρό τμήμα μπορεί να γίνει μόνο με σπηλαιολογική αναρρίχηση.

Αρχαιολογική συλλογή στο Κέντρο Πληροφόρησης (4)

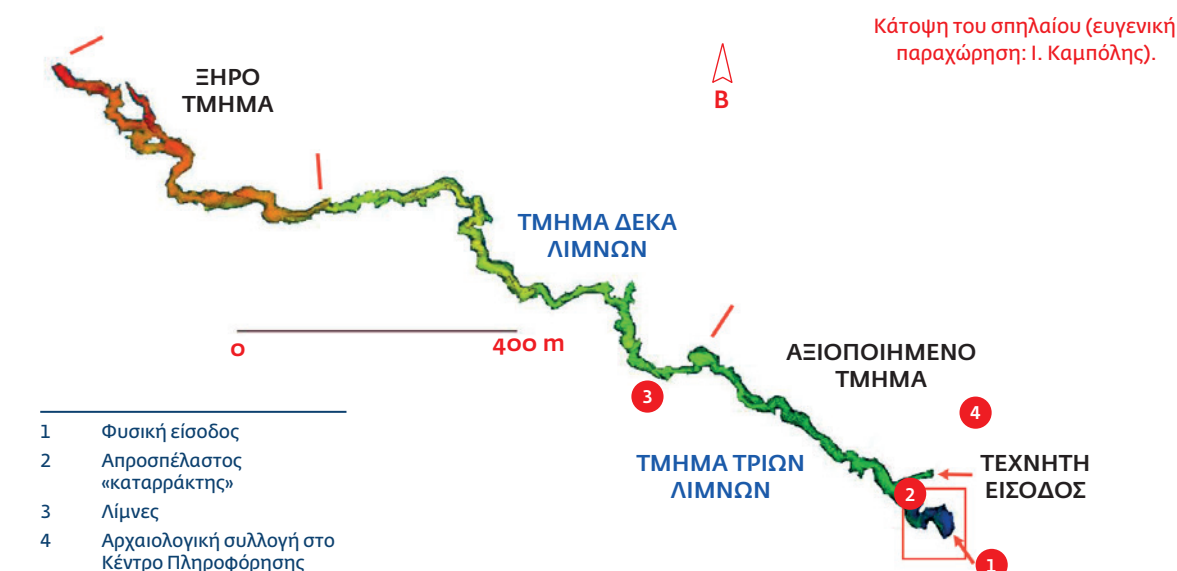
Το Κέντρο Πληροφόρησης αποτελεί την «κιβωτό» της διεπιστημονικής τεκμηρίωσης του σπηλαίου στην οποία σημαντική θέση κατέχει η αρχαιολογική ενότητα.

Κατ' αρχάς παρουσιάζεται η σχεδιαστική αναπαράσταση μιας «Στρωματογραφίας», δηλαδή της διαδοχής των προϊστορικών επιχώσεων που αποκάλυψε μία εκ των ανασκαφικών τομών στο φυσικό στόμιο του σπηλαίου.

Ακολουθως, εκτίθενται σε προθήκες θραύσματα από νεολιθικά πιθάρια με ανάγλυφη διακόσμηση, από σκεύη με εγχαράξεις, εργαλεία από πυριτόλιθο και οψιανό, καθώς και θραύσματα από σκύφους και κύλικες της Εποχής του Χαλκού. Σε ειδικές προθήκες παρουσιάζεται η παλαιο-οικονομία της νεολιθικής κοινότητας μέσα από τα κατάλοιπα των οστών από οικοίσιτα ζώα και άγρια θηράματα και η τεχνολογία της κοινότητας μέσα από δείγματα κατεργασίας οστών ζώων και κεράτων ελαφιών για την παραγωγή εργαλείων.

Δύο προθήκες είναι αφιερωμένες στις προϊστορικές ταφές: στη μία εκτίθεται η νεολιθική ταφή ενός άνδρα που βρέθηκε λίγο έξω από την είσοδο, σε εκτεταμένη στάση, ανάμεσα σε πέτρες και με μόνα κτερίσματα δύο λίθινα εργαλεία. Μία δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει σύνολο κρανίων και μετακρανιακών οστών, τα οποία προέρχονται από τις ταφές της Εποχής του Χαλκού που βρέθηκαν μέσα σε κόγχη λίγο μετά τη φυσική είσοδο.

Η ενότητα της παλαιοπαθολογίας περιλαμβάνει δείγματα ανθρώπινων οστών από τα ενταφιασμένα άτομα που τεκμηριώνουν στοιχεία παθολογίας και αποτελούν μαρτυρίες των ασθενειών του προϊστορικού πληθυσμού που σχετίζεται με το σπήλαιο.

Πάνω: Κλιμακωτές σταλαγμιτικές λεκάνες στο επισκέψιμο τμήμα του σπηλαίου. Φωτ.: Α. Ντάρλας.

Εικόνα εξωφύλλου: Εντυπωσιακοί σταλαγμιτικοί σχηματισμοί στο σπήλαιο Λιμνών. Φωτ.: Η. Γεωργουλέας.

Για να περιηγηθείτε στον χώρο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διάγραμμα. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται αριστερά ή πληκτρολογήστε τον σύνδεσμο: https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2024/07/Spileo_Limnion.mp3

Μικρός Οδηγός
Αύγουστος 2024
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (9 τέχνες) | Ν° 145

www.archaiologia.gr

ΣΠΗΛΑΙΟ
ΛΙΜΝΩΝ
Δρ Στέλλα Κατσαρού

Το σπήλαιο των Λιμνών βρίσκεται στον Χελμό, τα λεγόμενα στην αρχαιότητα «Αροάνια όρη», περιοχή που αποτελούσε τμήμα της αρχαίας Αρκαδίας, την Αζάνια. Πρόκειται για υπόγειο καρστικό αγωγό μήκους περίπου 2 χλμ., που διατρέχει μια πλαγιά λόφου στα δυτικά της κορυφής του Χελμού και εκβάλλει στην κοιλάδα που εκτείνεται παράλληλα με τις δυτικές υπώρειές του. Στα βόρεια του σπηλαιού βρισκόταν η ελληνιστική πόλη των Λουσών.

Το σπήλαιο συνδέεται με τον μύθο των Προϊτίδων, θυγατέρων του βασιλιά του Άργους, οι οποίες, κατά τον Πausανία (VIII, 18.7), κατέφυγαν σε κάποιο σπήλαιο του Χελμού κατειλημμένες από τρέλα έως ότου ο ιατρός και μάντης Μελάμποδας τις βρήκε και τις θεράπευσε στους Λουσούς.

Το σπήλαιο των Λιμνών είναι ένας χώρος που συνδυάζει διαφορετικές πτυχές: την αρχαιολογική, που καταδεικνύει τη διαρκή αξία του σπηλαιού κατά την προϊστορία, τη μυθολογική, που αναδύεται στην αχλή της αναφοράς του Πausανία, και τον χαρακτήρα του ως διττού μνημείου του Πολιτισμού και της Φύσης, που γίνεται πηγή διαρκούς έρευνας και γνώσης.

Φυσική είσοδος (1)

Η φυσική είσοδος βρίσκεται σε υψόμετρο 827 μ., στην πλευρά κοίτης ποταμού που κατεβαίνει από βόρεια δίπλα στις υπώρειες του Χελμού. Πρόκειται για μεγάλο στόμιο, μήκους περίπου 8 μ. και ύψους 4 μ., που ουσιαστικά συνιστά την έξοδο του υπόγειου σπηλαιοαγωγού που κατέρχεται μέσα από τον λόφο.

Η παλαιότερη χρήση του χώρου από τον άνθρωπο χρονολογείται στη Νεολιθική εποχή. Τότε το έδαφος ήταν περίπου 4 μ. πιο χαμηλά και το στόμιο θα είχε πολύ μεγαλύτερο ύψος. Λίθινα θεμέλια από καλύβες που βρέθηκαν εκατέρωθεν του στομίου βεβαιώνουν ότι ο χώρος αυτός κατοικήθηκε. Εκεί λάμβαναν χώρα δραστηριότητες κατεργασίας οστών ζώων, ελαφοκέρατου και ντόπιων λίθων, ενώ υπήρχε και κλίβανος ή φούρνος. Δίπλα στον φυσικό βράχο της εισόδου ήρθε στο φως η ταφή ενός άνδρα 35 ετών, που είχε τοποθετηθεί σε εκτεταμένη στάση με πέτρες γύρω του.

Μέσα από την είσοδο διαμορφώνεται αίθουσα μήκους περίπου 25 μ. Καθώς η αίθουσα αυτή αποτελεί την έξοδο του σπηλαιού, πλημμύριζε συχνά στην προϊστορία και γέμιζε με πέτρες. Κατά τη Νεολιθική εποχή, την 5η χιλιετία π.Χ., διαμορφώθηκαν σταθερές και μακροχρόνιες συνθήκες χωρίς πλημμύρες και η αίθουσα όπως και ο εξωτερικός χώρος χρησιμοποιήθηκαν για 300–400 χρόνια εκτεταμένα. Βρέθηκαν

- 01 Άποψη από την τουριστική διαδρομή γύρω από τις λίμνες του σπηλαιού. Φωτ.: Η. Γεωργουλέας.
- 02 Ταφικό σύνολο της Εποχής του Χαλκού από την αρχαιολογική έρευνα στο σπήλαιο. Αρχαιολογική Συλλογή, Κέντρο Πληροφόρησης Σπηλαιού Λιμνών. Φωτ.: Σ. Κατσαρού.

- 03 Ο σταλαγμιτικός «καταρράκτης», χωρίς νερό σήμερα, που «πέφτει» από το επίπεδο των λιμνών στο χαμηλότερο επίπεδο του σπηλαιού. Φωτ.: Ι. Νικολουδάκης, Ινστιτούτο Σπηλαιολογικών Ερευνών Ελλάδος.

εστίες, συσσώρευση θραυσμάτων από φιάλες με εγχάρκτη διακόσμηση και στο βάθος της αίθουσας τμήματα αποθηκευτικών πίων σε αλληπλληλα λιθόστρωτα για τη στεγανοποίηση του δαπέδου. Είναι πιθανό ότι αυτοί οι πληθυσμοί μετακινούνταν προς το σπήλαιο μόνο το καλοκαίρι, ερχόμενοι από περιοχές με χαμηλότερο υψόμετρο. Πριν από το 4000 π.Χ., η θέση εγκαταλείφθηκε για πολλές εκατονταετίες.

Η επόμενη δραστηριότητα στον χώρο αυτό λαμβάνει χώρα σποραδικά κατά την Εποχή του Χαλκού και είναι κυρίως ταφική. Συγκεκριμένα, τη 2η χιλιετία π.Χ., μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, ενταφιάστηκαν περίπου 15 αγόρια και κορίτσια ηλικίας 20 με 25 χρονών. Οι ταφές συνοδεύτηκαν από συστηματική ταφική λατρεία που περιλάμβανε ανακομιδές, καύσεις και προσφορές σε κύλικες και άλλα κεραμικά αγγεία.

Απροσπέλαστος «καταρράκτης» (2)

Η κατώτερη αίθουσα του σπηλαιού, πίσω από τον χώρο που κατοικήθηκε, καταλήγει σε ένα κάθετο σταλαγμιτικό μέτωπο ύψους 9 μ., πάνω στο οποίο θα έτρεχε νερό από τα ψηλότερα επίπεδα, καθιστώντας αδύνατη την ανάβασή του. Πάνω από αυτό το μέτωπο, το σπήλαιο οδεύει προς την κορυφή του λόφου κατά μήκος ενός σεισμικού ρήγματος.

Η υψομετρική διαφορά μεταξύ του ανώτερου και του κατώτερου σημείου του σπηλαιού είναι 85 μ. Μέσα σε αυτή τη μακρά διαδρομή διαμορφώθηκε ένα φυσικό τοπίο μοναδικής ομορφιάς με μεγάλες αίθουσες διακοσμημένες με εντυπωσιακούς σταλαγμιτικούς σχηματισμούς και λίμνες σε κλιμακωτά επίπεδα.

Λίμνες (3)

Η τουριστική περιήγηση στο σπήλαιο επικεντρώνεται στην περιοχή των πρώτων λιμνών που βρίσκονται πάνω από τον «καταρράκτη» των 9 μ., προσβάσιμη για το κοινό μέσω τεχνητής εισόδου και σήραγγας που οδηγεί από έξω κατευθείαν στο επίπεδο αυτό.

Ο επισκέπτης εισέρχεται μέσω αλληπλληλων θυρών που εξασφαλίζουν τη διατήρηση των φυσικών συνθηκών του σπηλαιού σε σταθερό επίπεδο (θερμοκρασία μεταξύ 15–17° C, επίπεδο υγρασίας άνω του 70%). Εισέρχεται πρώτα σε μια μεγάλη αίθουσα με οροφή η οποία βρίσκεται σε ύψος 30 μ.

Στη συνέχεια, το σπήλαιο στενεύει χαμηλά ενώ διατηρεί το ύψος του, τα δε τοιχώματά του είναι κατάκοσμα από σταλακτίτες και σταλαγμίτες σε διάφορους σχηματισμούς. Στο δάπεδό του υπάρχουν κλιμακωτές λίμνες διαφόρων μεγεθών μέσα στις οποίες συγκρατείται το νερό που